

Byla C-485/19**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2019 m. birželio 25 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Krajský súd v Prešove (Slovakijos Respublika)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. birželio 12 d.

Ieškovas:

LH

Atsakovė:

PROFI CREDIT Slovakia s.r.o.

Pagrindinės bylos dalykas

Vartotojo ieškinys, kuriuo jis reikalauja, kad kreditorius grąžintų 1 500 EUR sumą kartu su palūkanomis dėl nesąžiningų sąlygų vartojimo kredito sutartyje.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Krajský súd v Prešove (Prešovo apygardos teismas, Slovakijos Respublika, toliau – Prešovo apygardos teismas) pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnį pateikė kelis prejudicinius klausimus dėl senaties termino taikymo, įrodinėjimo pareigos taikymo ir vienodo aiškinimo metodo vartojimo srityje, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį, veiksmingumo principą ir tiesioginį Direktyvos 2008/48 poveikį.

Prejudiciniai klausimai

A.

- I. Ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis (toliau – Chartijos 47 straipsnis) ir, netiesiogiai, vartotojo teisė į veiksmingą teisinę gynybą turi būti aiškinami taip, kad juos pažeidžia *Občianský zákonník* (Slovakijos civilinis kodeksas) 107 straipsnio 2 dalyje išdėstytos taisyklės dėl vartotojų teisei taikomo trejų metų objektyvios senaties termino, pagal kurias vartotojo teisei susigrąžinti pagal nesąžiningą sutarties sąlygą sumokėtus pinigus senatis skaičiuojama net ir tuo atveju, kai pats vartotojas negali įvertinti nesąžiningos sutarties sąlygos, o senaties terminas pradedamas skaičiuoti net ir tuo atveju, kai vartotojas nežinojo apie nesąžiningą sutarties sąlygos pobūdį?
- II. Jeigu teisės aktai dėl vartotojų teisei taikomo trejų metų objektyvios senaties termino skaičiavimo nepaisant vartotojo nežinojimo, yra suderinami su Chartijos 47 straipsniu ir veiksmingumo principu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo atsakyti:

ar Chartijos 47 straipsniui ir veiksmingumo principui prieštarauja tokia nacionalinių teismų jurisprudencija, pagal kurią vartotojui tenka **pareiga įrodyti**, kad asmenys, veikiantys kreditoriaus vardu, **žinojo**, kad kreditorius pažeidžia vartotojo teises, o nagrinėjamu atveju įrodyti, jog žinojo, kad nenurodydamas tikslios bendros kredito kainos metinės normos (BKMN) kreditorius pažeidžia teisės aktus, ir įrodyti, jog žinojo, kad tokiu atveju paskola yra beprocentė ir kad kreditorius, taikydamas palūkanas, nepagrįstai praturtėjo?
- III. Jeigu atsakymas į A dalies II punkte išdėstytą klausimą būtų neigiamas, dėl kurių asmenų – kreditoriaus vadovų, akcininkų ar prekybos atstovų – vartotojas turi įrodyti, kad jie žinojo A dalies II punkte nurodytą informaciją?
- IV. Jeigu atsakymas į A dalies II punkte išdėstytą klausimą būtų neigiamas, kokio **lygio** žinios yra pakankamos, kad būtų pasiektas tikslas, t. y. **būtų įrodytas** teikėjas **tyčinis** nagrinėjamų teisės aktų pažeidimas finansų rinkoje?

B.

I. Ar direktyvos ir reikšminga Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija šioje srityje, kaip antai sprendimas *Rasmussen*, C-441/14, EU:C:2016:278; Sprendimas *Pfeiffer*, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584 (113 ir 114 punktai); Sprendimas *Küçükdeveci*, C-555/07, EU:C:2010:21 (48 punktas); Sprendimas *Impact*, C-268/06, EU:C:2008:223 (100 punktas); Sprendimas *Dominguez*, C-282/10 (25 ir 27 punktai) ir Sprendimas *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2 (38 punktas) draudžia tokią nacionalinių teismų jurisprudenciją, kai išvada dėl tinkamo ES teisės aiškinimo daroma netaikant aiškinimo metodų ir nepateikiant deramo pagrindimo?

II. Tuo atveju, jeigu, pritaikęs aiškinimo metodus, visų pirma teleologinį aiškinimą, autentišką aiškinimą, istorinį aiškinimą, sisteminių aiškinimą, loginį aiškinimą (*a contrario* metodą, *reductio ad absurdum* metodą) ir pritaikęs visą nacionalinę teisę, kad būtų užtikrintas Direktyvos 2008/48 (toliau – Direktyva) 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktuose nustatytas tikslas, teismas padarytų išvadą, kad aiškinimas pagal ES teisės aktus veda į padėtį *contra legem*, ar būtų galima – pavyzdžiui, pagal analogiją su santykiškai darbuotojų diskriminavimo arba apsaugos atveju – pripažinti, kad minėta direktyvos nuostata turi tiesioginį poveikį, siekiant kredito santykių atveju apsaugoti verslininkus nuo vartotojų ir netaikyti ES teisės normų neatitinkančių įstatymų nuostatų?

Sąjungos teisės nuostatos ir jurisprudencija

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis

2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinanti Tarybos direktyvą 87/102/EEB

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai bylose *Oceáno Grupo Editorial ir Salvat Editores*, C-240/98–244/98; *Pfeiffer*, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:58; *Impact*, C-268/06, EU:C:2008:233; C-89/08 P, EU:C:2009:742; *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:27; *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2; *CA Consumer Finance SA / Ingrid Bakkaus*, C-449/13, EU:C:2014:2464; *Ernst Georg Radlinger ir Helena Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283; *Rasmussen*, C-441/14 EU:C:2016:278; sujungtose bylose *Francisco Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15, C-308/15, EU:C:2016:980; *Home Credit Slovakia a.s./Klára Bíroová*, C-42/15, EU:C:2016:842; *Cresco Investigation*, C-193/17, EU:C:2019:43; *Mariusz Pawlak*, C-545/17, EU:C:2019:260.

Nacionalinės teisės aktų nuostatos ir jurisprudencija

Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. (Civilinis kodeksas, Įstatymas Nr. 40/1964) 107 straipsnio 1 ir 2 dalys.

Trestný zákon č. 300/2005 Z.z. (Baudžiamasis kodeksas, Įstatymas Nr. 300/2005) 15 ir 16 straipsniai.

Civilný sporový poriadok, zákon č. 160/2015 Z.z. (Civilinio proceso kodeksas, Įstatymas Nr. 160/2015) 2 straipsnio 2 dalis.

Zákon č. 129/2010 Z.z. o spotrebitel'ských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebitel'ov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Įstatymas Nr. 129/2010 dėl vartojimo kredito ir kitų kreditų bei paskolų vartotojams, kuriuo taip pat keičiami tam tikri įstatymai) iki 2018 m. gegužės 1 d. galiojusios redakcijos 9 ir 11 straipsniai.

2018 m. spalio 18 d. *Najvyšší súd Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) nuosprendis byloje Nr. 1Cdo 238/2017.

2018 m. vasario 22 d. Slovakijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo sprendimas Nr. 3 Cdo 146/2017.

Bylos aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje santrauka

- 1 2011 m. gegužės 30 d. LH (toliau – ieškovas) sudarė vartojimo kredito sutartį su bendrove *Profi Credit Slovakia s.r.o.* (toliau – atsakovė). Tai buvo 1 500 EUR paskola su 70 % palūkanų norma ir 66,31 % bendros kredito kainos metine norma (BKMN), taigi iš viso per ketverius metus buvo privaloma grąžinti 3 698,40 EUR, 48 mėnesius mokant po 77,05 EUR. Pačią pirmąją paskolos santykių dieną atsakovė nurodė ieškovui, kad jis privalo sumokėti 367,49 EUR komisinią mokesťį už galimybę sustabdyti įmokų mokėjimą, nors nebuvo aišku, ar ieškovas ateityje pasinaudos šia galimybe. Taigi ieškovas gavo ne 1 500 EUR, o tik 1 132,51 EUR paskolą, taigi jos suma buvo 24 % mažesnė už sutartą sumą.
- 2 Sudarydamas sutartį ieškovas negavo informacijos apie faktinę BKMN. Sutartyje nebuvo atskirai nurodyta paskolos grąžinimo įmoką sudaranti grąžinama paskolos suma, palūkanos ir kiti mokesčiai, o tai prieštarauja tuo metu galiojusiam Įstatymo Nr. 129/2010 dėl vartojimo kreditų 9 straipsnio 2 dalies k punkto tekstui, pagal kurį iki 2018 m. gegužės 1 d. buvo privaloma pateikti tokią įmokos specifikaciją.
- 3 Tačiau 2016 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismas byloje C-42/15 nusprendė, kad minėta įstatymo nuostata, kurioje buvo numatyta tokia paskolos grąžinimo įmokų specifikacija, prieštarauja Direktyvai 2008/48. Slovakijos teisės aktų leidėjas ištaisė šį neatitikimą: nuo 2018 m. gegužės 1 d. minėta probleminė nuostata buvo iš dalies pakeista.
- 4 Ieškovas grąžino paskolą ir sumokėjo atsakovei 3 698,40 EUR sumą.
- 5 2017 m. vasario 2 d. L. H iš advokato sužinojo, jog nukentėjo dėl to, kad atsakovė taikė nesąžiningas sutarties sąlygas ir kad jis nebuvo tinkamai informuotas apie BKMN. Todėl 2017 m. gegužės 2 d. L. H. pareiškė ieškinį teismui.
- 6 Ieškovas prašo sugrąžinti komisinią mokesťį, nes pagal Slovakijos teisę dėl neteisėtai nurodytos BKMN, kreditorius, be kita ko, praranda teisę į komisinią mokesťį.
- 7 Nagrinėjant bylą nacionaliniame teisme atsakovė nurodė, kad ieškovo teisei pareikšti ieškinį suėjusį senatis.

Trumpas prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų išdėstymas

- 8 Dėl A dalyje išdėstyto prejudicinio klausimo pažymėtina, kad, nacionalinio teismo nuomone, tuo metu, kai buvo pateikta sutartis, atrodo, buvo nurodyta netiksli BKMN ir nesąžiningai nustatytas komisinis mokestis.
- 9 Dėl prieštaravimo, susijusio su senaties terminu, pasakytina, kad pagal Slovakijos teisę ieškinį dėl su neteisėtu praturtėjimu susijusių teisių gynybės būtina pareikšti per dvejų metų subjektyvios senaties terminą. Šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo momento, kai ieškovas sužino apie nepagrįstą praturtėjimą. Nacionalinis teismas mano, kad ieškovas laikėsi šio termino ir ieškinį pateikė laiku.
- 10 Ieškiniui ginant šias teises pareikšti be subjektyvaus termino, taip pat yra nustatytas objektyvus terminas. Kai nepagrįstas praturtėjimas yra tyčinis, teisės pareikšti dėl to ieškinį senaties terminas pasibaigia po dešimties metų nuo tokio praturtėjimo nustatymo datos. Jeigu neteisėtas praturtėjimas įvyksta dėl aplaidumo, teisės pareikšti ieškinį senaties terminas pasibaigia praėjus trejiems metams nuo tokio praturtėjimo nustatymo datos.
- 11 Nacionalinis teismas tvirtina, kad pagal naująjį Civilinio proceso kodeksą jis yra saistomas Slovakijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo suformuotos jurisprudencijos. Remiantis 2018 m. spalio 18 d. Slovakijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo sprendimu, pareiga įrodyti, kad taikytinas trejų metų arba dešimties metų senaties terminas tenka vartotojui. Kalbant apie dešimties metų terminą vartotojas pirmiausia turi tiksliai nustatyti datą, kada įvyko praturtėjimas, o po to – įrodyti, kad kreditorius tyčia (sąmoningai ir norėdamas) siekė gauti turtinės naudos, padarydamas žalą vartotojui. Vertinant atsakomybę (sąmoningumą ir norą), turi būti pagal analogiją taikomi baudžiamosios teisės principai. Jeigu vartotojas neįrodo, kreditoriaus tyčios, taikomas trejų metų senaties terminas.
- 12 Tačiau nacionaliniam teismui neaišku, kokį teisės pažeidimo intensyvumą būtina įrodyti. Šiuo klausimu jis teigia, kad ieškovui beveik neįmanoma įrodyti galimos atsakovės tyčios, t. y. kad pastaroji žinojo, jog pažeidžia vartojimo kreditų teikimo taisykles, ir todėl suvokė, kad praturtėjo darydama žalą ieškovui. Taip pat nėra aišku, kokių asmenų tyčia turi būti įrodyta – atsakovės vadovo, akcininko ar prekybos atstovų.
- 13 Šiuo klausimu nacionalinis teismas remiasi sprendimu *CA Consumer Finance SA / Ingrid Bakkaus*, C-449/13, EU:C:2014:2464, kuriame Teismas nusprendė, kad pagal ES teisę draudžiama priimti nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos pareiga įrodyti, kad buvo neįvykdyta pareiga pateikti tinkamą informaciją vartotojui ir patikrinti jo mokumą, tenka vartotojui. Palyginti su pirmiau minėtu atveju, Slovakijos vartotojui yra kur kas sunkiau įrodyti, kad kreditorius veikia buvo tyčinė.
- 14 Dėl vartotojo teisės pareikšti ieškinį įgyvendinimo laiko apribojimo nacionalinis teismas pažymi, kad Teisingumo Teismas sujungtose bylose *Gutiérrez Naranjo*

ir kt., C-154/15, C-307/15, C-308/15, EU:C:2016:980, nusprendė, kad pagal Direktyvą 93/13/EEB yra draudžiama tokia nacionalinė jurisprudencija, kuria restitucijos padariniai, susiję su teismo sprendimu, jog pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytoje sutartyje esanti sąlyga yra nesąžininga, yra ribojami laiko atžvilgiu, leidžiant susigrąžinti tik tas sumas, kurios pagal tokią sąlygą buvo nepagrįstai sumokėtos po to, kai teismo sprendime buvo pripažinta, jog ta sąlyga yra nesąžininga.

- 15 Nacionalinis teismas abejoja, ar pirmiau minėta nacionalinė jurisprudencija, kuri nagrinėjamu atveju faktiškai nulemia trejų metų objektyvios senaties termino taikymą ir neinformuoto vartotojo teisės pareikšti ieškinį apribojimą ar net praradimą, atitinka Chartijos 47 straipsnyje nustatytus teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą procesą principus bei Sąjungos teisės veiksmingumo principą.
- 16 Kalbant apie B dalyje išdėstytą prejudicinį klausimą dėl Įstatymo Nr. 129/2010 9 straipsnio 2 dalies k punkto, kuriame buvo numatyta, jog reikia atskirai nurodyti paskolos gražinimo įmoką sudarančias paskolos dalies, palūkanų ir kitų mokesčių sumas, aiškinimo metodų, nacionalinis teismas nurodo, kad 2018 m. vasario 22 d. Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad tais atvejais, kai nagrinėjamos aplinkybės susiklostė iki to įstatymo pakeitimo, turi būti taikomas tą teisės normą atitinkantis aiškinimas. Remiantis tuo sprendimu, minėta Įstatymo Nr. 129/2010 9 straipsnio 2 dalies k punkto nuostata turi būti aiškinama taip, kad ja nustatoma ne prievolė pateikti prašomą informaciją konkrečiu būdu, priskiriant ją tam tikrai kategorijai (t. y. paskolos sumos, palūkanų normos ir kitų mokesčių), o tik pareiga pateikti visą informaciją apie gražinamą paskolos dalį, kuri apima paskolos sumą, palūkanas ir kitus mokesčius.
- 17 Nacionalinis teismas mano, kad iš minėto sprendimo neaišku, kokius aiškinimo metodus naudojo Aukščiausiasis Teismas ir koku būdu buvo parengtas Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas. Nacionalinis teismas mano, kad šios nuostatos aiškinimas prilygsta aiškinimui *contra legem*. Problema galėtų būti išspręsta netaikant šios nuostatos, tačiau byla turėtų būti susijusi su svarbiais socialiniais klausimais, pavyzdžiui, diskriminacija (*Rasmussen*, C-441/14, EU:C:2016:278) arba pavojumi darbuotojų sveikatai (*Pfeiffer*, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:58). Nacionalinis teismas abejoja, ar, siekiant apsaugoti pinigus skolinančius verslininkus, būtų galima pripažinti, kad Direktyva 2008/48 turi tiesioginį poveikį, nes tai prieštarautų vartotojų, kurie gali vadovautis minėta įstatymo redakcija, teisinio tikrumo principui.